

Л.В.ШАУЛЬСЬКА, В.Г.ДЮЖЕВ, І.В.ДОЛИНА

РОЗВИТОК СИСТЕМ ЕКОНОМІЧНОГО МОНІТОРИНГУ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

В статті показано, що проблемам моніторингу бізнес-процесів комерціалізації інтелектуальної власності в цей час приділяється особлива увага. Націоналізація багатьох показників інноваційної діяльності, створення національної, галузевої, регіональної та корпоративної статистичних баз даних, визначення джерел даних та методології їх ведення, обліку, розрахунку та споживання є пріоритетом державної політики, особливо в умовах кризи, коли підприємства потребують вдосконалення ефективності виробництва, підвищення рівня конкурентоспроможності та впровадження ефективних форм господарювання в управлінні виробництвом. Важлива роль в реалізації цього завдання відводиться моніторингу стану комерційного потенціалу підприємств, оскільки він є одним з найбільш ефективних методів діагностування найважливіших поточних результатів комерційної та інтелектуально-інноваційної діяльності промислового підприємства, допомагають здійснити всебічний аналіз і прогноз фінансового стану підприємства і, тим самим, отримати реальну оцінку можливостей підприємства. Обґрунтовано, що моніторинг бізнес-процесів комерціалізації інтелектуальної власності є однією з найважливіших функцій менеджменту по оцінці (аналізу) наявності, розміщення і використання ресурсів промислового підприємства. Моніторинг - це механізм відслідковування найважливіших поточних результатів комерційної та інтелектуально-інноваційної діяльності підприємства в умовах постійно мінливої ринкової кон'юнктури. При формуванні системи моніторингу бізнес-процесів комерціалізації інтелектуальної власності необхідно виділити об'єкт моніторингу з метою контролю його поточного та перспективного стану, і суб'єкта моніторингу, який буде безпосередньо контролювати і оцінювати результати. Запропонована система показників моніторингу бізнес-процесів комерціалізації інтелектуальної власності стратегічних компаній, яка має здійснюватися на державному рівні, дозволить знизити ризик неплатоспроможності, банкрутства цих компаній, а головне – ризик негативного впливу погіршення комерційного та інтелектуально-інноваційного стану стратегічних підприємств на економіку країни в цілому. У зв'язку з цим моніторингу бізнес-процесів комерціалізації інтелектуальної власності стратегічних компаній сприятиме своєчасному виявленню ознак значних відхилень від нормального економічного розвитку і, тим самим, надасть реальну можливість уряду та керівництву бізнес-структур вживати необхідних заходів щодо запобігання появи та розвитку кризових ситуацій.

Ключові слова: комерціалізація, моніторинг, бізнес-структури, комерційний потенціал, інноваційні технології, сталий розвиток

L.V. SHAULSKA, V.G. DYUZHIEV, I.V. DOLINA

DEVELOPMENT OF ECONOMIC MONITORING SYSTEMS OF BUSINESS PROCESSES OF COMMERCIALIZATION OF INTELLECTUAL PROPERTY

The article shows that special attention is currently being paid to the problems of monitoring business processes of intellectual property commercialization. The nationalization of many indicators of innovative activity, the creation of national, sectoral, regional and corporate statistical databases, the determination of data sources and the methodology of their management, accounting, calculation and consumption is a priority of state policy, especially in times of crisis, when enterprises need to improve production efficiency, raise the level competitiveness and implementation of effective forms of management in production management. An important role in the implementation of this task is assigned to the monitoring of the state of the commercial potential of enterprises, since it is one of the most effective methods of diagnosing the industrial, economic and commercial activity of enterprises. Analytical materials prepared during the monitoring process help to carry out a comprehensive analysis and forecast of the company's financial condition and, thereby, to obtain a real assessment of the company's capabilities. It is substantiated that the monitoring of business processes of intellectual property commercialization is one of the most important functions of management in assessing (analyzing) the availability, placement and use of resources of an industrial enterprise. Monitoring is a mechanism for monitoring the most important current results of commercial and intellectual and innovative activities of an industrial enterprise in the conditions of constantly changing market conditions. When forming a system for monitoring business processes of commercialization of intellectual property, it is necessary to select a monitoring object for the purpose of monitoring its current and prospective state, and a monitoring entity that will directly monitor and evaluate the results. The proposed system of indicators for monitoring business processes of commercialization of intellectual property of strategic companies, which should be carried out at the state level, will allow to reduce the risk of insolvency, bankruptcy of these companies, and most importantly - the risk of a negative impact of the deterioration of the commercial and intellectual and innovative state of strategic enterprises on the country's economy as a whole. In this regard, the monitoring of business processes of commercialization of intellectual property of strategic companies will contribute to the timely detection of signs of significant deviations from normal economic development and, thereby, will provide a real opportunity for the government and the management of business structures to take the necessary measures to prevent the emergence and development of crisis situations.

Keywords: commercialization, monitoring, business structures, commercial potential, innovative technologies, sustainable development

Вступ. В даний час в Україні моніторинг основних комерційних та фінансово-економічних показників промислових підприємств і, зокрема, бізнес-процесів комерціалізації інтелектуальної власності здійснюється різними державними органами. Комітет статистики здійснює моніторинг основних показників діяльності великих і середніх підприємств, готує та публікує щомісячні статистичні дані, що характеризують основні показники фінансово-господарської діяльності середніх і великих підприємств шляхом. Також щомісяця публікується інформація про стан взаєморозрахунків підприємств за видами економічної діяльності, квартальну динаміку дебіторської заборгованості та пасивів великих і середніх підприємств, динаміку фінансових результатів, розподіл часток підприємств, які

отримали доходи та збитки за певний квартал. Дослідження, проведені державними органами, дозволяють отримати в основному статистичні дані, аналітичні результати, що характеризують найважливіші ринкові показники, не дають повної інформації для оцінки стану бізнес-процесів комерціалізації інтелектуальної власності досліджуваних підприємств, тобто моніторинг, здійснюваний цими організаціями-співорганізаторами, не передбачає ні центрального, ні корпоративного фінансування. Таким чином, для більш повної діагностики потрібне своєчасне виявлення кризових ситуацій в економіці, зовнішній державний моніторинг фінансового стану підприємств. Наразі держава здійснює лише контроль за процедурою банкрутства неплатоспроможних

підприємств. Аналіз тенденцій на рівні підприємства у виробництві товарів, послуг та агрегації на макrorівні дозволяє посилити динаміку та покращити прогнозування макропоказників.

В особливій мірі це відноситься до сфери інноваційної діяльності реального сектору національної економіки, де постійно створюється, впроваджується та використовується значна кількість прогресивних інноваційних технологій та об'єктів інтелектуальної власності. Проблемам моніторингу бізнес-процесів комерціалізації інтелектуальної власності в цей час приділяється особлива увага. Націоналізація багатьох показників інноваційної діяльності, створення національної, галузевої, регіональної та корпоративної статистичних баз даних, визначення джерел даних та методології їх ведення, обліку, розрахунку та споживання є пріоритетом державної політики, особливо в умовах кризи, коли підприємства потребують вдосконалення ефективності виробництва, підвищення рівня конкурентоспроможності та впровадження ефективних форм господарювання в управлінні виробництвом. Важлива роль в реалізації цього завдання відводиться моніторингу стану комерційного потенціалу підприємств, оскільки він є одним з найбільш ефективних методів діагностики виробничо-господарської та комерційної діяльності підприємств. Аналітичні матеріали, підготовлені в процесі моніторингу, допомагають здійснити всебічний аналіз і прогноз фінансового стану підприємства і, тим самим, отримати реальну оцінку можливостей підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблем моніторингу бізнес-процесів комерціалізації інтелектуальної власності отримало розвиток у роботах багатьох авторів [1-26], зокрема, в наукових дослідженнях Бутнік-Сіверського О.Б., Старостіної А.О., Косенко О.П., Перерви П.Г., Кобелевої Т.О., Ткачової Н.П., Гладенко І.В., Товажнянського В.Л., Коціскі Д., Нагі С., Назаренко С.М. та ін. Сучасні дослідники під моніторингом розуміють безперервне спостереження за економічними об'єктами, аналіз їх діяльності як невід'ємної частини управління. Такі вчені, як, наприклад, Бутнік-Сіверський О.Б. [5], Товажнянський В.Л. [19], Ткачов М.М. [18] у своїх роботах також торкнулися окремих аспектів моніторингу комерційного потенціалу інтелектуально-інноваційних бізнес-структур. На їхню думку, моніторинг бізнес-процесів комерціалізації інтелектуальної власності - це система моніторингу, аналізу та оцінки стану виробничо-комерційної діяльності промислового підприємства з метою виявлення тенденцій, прогнозування перспектив інноваційного розвитку бізнес-структур, запобігання кризовим ситуаціям і прийняття оптимальних управлінських рішень. Науковці Кобелева Т.О. [2, 7, 24, 25], Косенко О.П. [21], Марчук Л.С. [11] вважають, що здійснення постійного моніторингу комерційного потенціалу інтелектуально-інноваційних бізнес-структур є необхідною умовою для раннього

виявлення симптомів кризових явищ. З точки зору інших авторів, таких як Перерва П.Г. [1, 10, 16, 25], Косенко А.В. [14], Коціскі Д. [20], Старостіної А.О. [6] моніторинг бізнес-процесів комерціалізації інтелектуальної власності - це система безперервного моніторингу, аналізу та оцінки фінансового стану підприємства на основі ключових фінансових показників з метою виявлення тенденцій, прогнозування перспектив розвитку, запобігання кризових ситуацій і прийняття оптимальних управлінських рішень. Таким чином, система моніторингу бізнес-процесів комерціалізації інтелектуальної власності повинна мати сигнальний, попереджувальний характер, суть якого полягає у виявленні в результаті систематичної діагностики комерційного стану підприємства, перспектив його інноваційного розвитку, ймовірності неплатоспроможності або банкрутства.

Метою дослідження є розвиток теоретико-методичних положень бізнес-процесів комерціалізації інтелектуальної власності та визначення їх місця та ролі в системі економічного моніторингу на національному, регіональному, галузевому та корпоративному рівнях.

Результати дослідження. Поняття «моніторинг» увійшло в наукову літературу порівняно недавно - на початку 70-х років. ХХ століття цей термін давно вивчається стосовно екологічних проблем. Термін «моніторинг» використовувався у зв'язку з обробкою інформації про стан навколишнього середовища як система спостережень і контролю за змінами в природне середовище як результат господарської діяльності людини. З розвитком ринкових відносин на пострадянському просторі з'явилися роботи, присвячені проблемам моніторингу в економічній сфері. Моніторинг - це засоби і методи контролю і нагляду за ходом будь-яких процесів або комерційної діяльності підприємства, здійснювані підприємцем з метою стабілізації параметрів виробництва.

Моніторинг інноваційного потенціалу промислових підприємств та їх інноваційної діяльності в умовах розвитку конкуренції та глобалізації світових товарних ринків має особливе значення для майбутнього розвитку промисловості і промисловості країни в цілому. При моніторингу підприємств аналізується велика кількість різних економічних і фінансових показників. Деякі показники є доступними і визначають діяльність компаній і галузі в цілому. Доступ до інших показників вимагає максимальної прозорості управління підприємством.

Моніторинг бізнес-процесів комерціалізації інтелектуальної власності є однією з найважливіших функцій менеджменту по оцінці (аналізу) наявності, розміщення і використання ресурсів промислового підприємства. Моніторинг - це механізм відслідковування найважливіших поточних результатів комерційної та інтелектуально-інноваційної діяльності промислового підприємства в умовах постійно мінливої ринкової кон'юнктури. При формуванні системи моніторингу бізнес-процесів комерціалізації інтелектуальної власності необхідно

виділити об'єкт моніторингу з метою контролю його поточного та перспективного стану, і суб'єкта моніторингу, який буде безпосередньо контролювати і оцінювати результати.

Впровадження Україною методики вимірювання і моніторингу інтелектуально-інноваційного прогресу промислових підприємств дозволяє посилити міжнародне співробітництво, що означає поширення знань, обмін інформування та розробка єдиних підходів до сталого зростання. Ефективний

моніторинг та оцінка вимагає більшого, ніж є на сьогодні. Також необхідно нарощувати інституційний потенціал, уточнювати функції різних державних структур, створювати нові державні органи в міру необхідності і підтримувати науково-дослідну діяльність на національному рівні в рамках пріоритетів політики і заходів щодо розвитку галузей промисловості в нашій країні. Питання дослідження, які нами було порушено в статті, представлені графічно на рис.1.

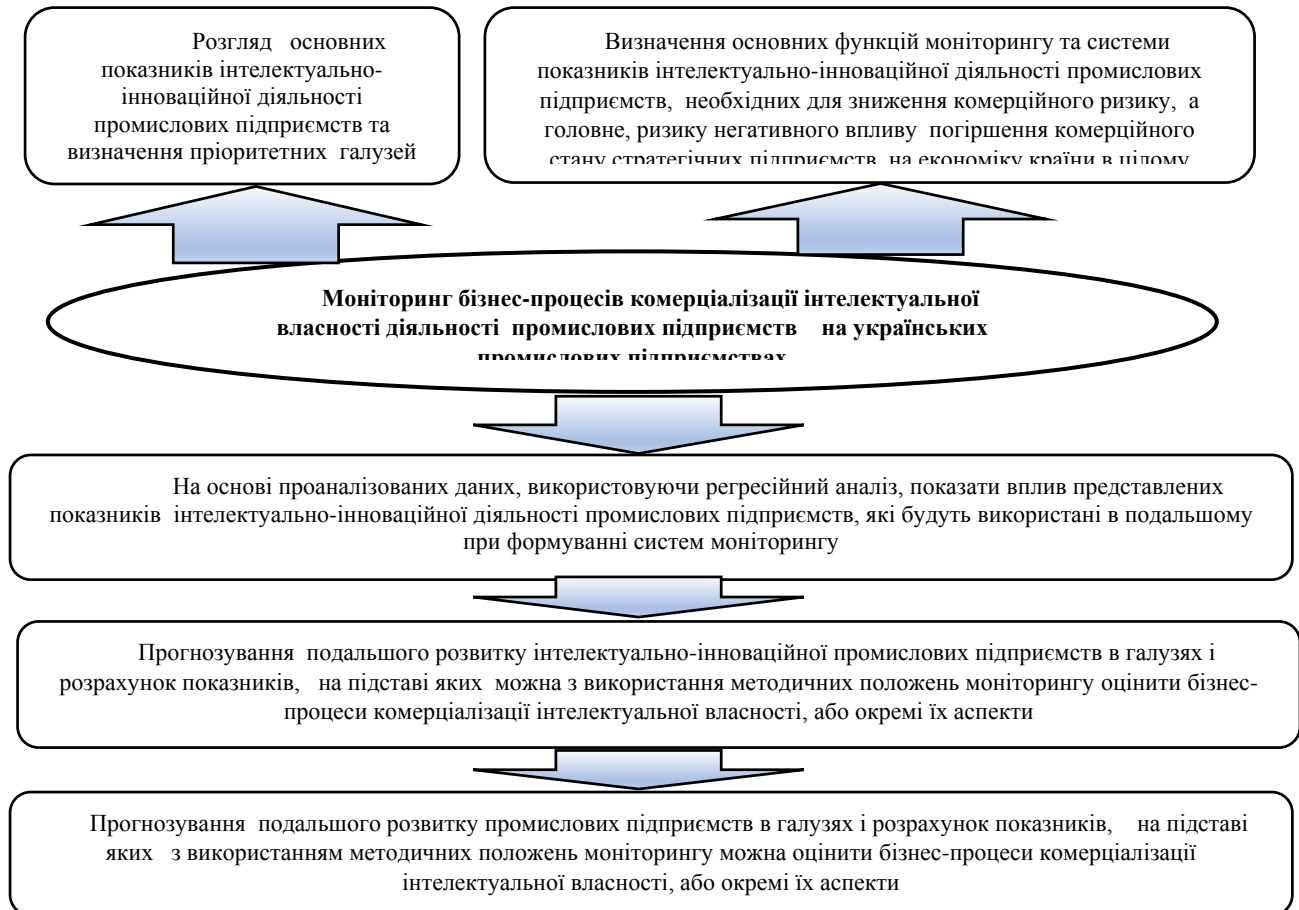

Рисунок 1 – Базові складові бізнес-процесів комерціалізації інтелектуальної власності діяльності промислових підприємств на українських промислових підприємствах

Джерело: складено авторами

Для більш повного моніторингу бізнес-процесів комерціалізації інтелектуальної власності потрібне своєчасне виявлення кризових ситуацій в економіці, зовнішній державний моніторинг інтелектуально-інноваційної діяльності підприємств. Наразі наша держава здійснює лише певний контроль за процедурою банкрутства неплатоспроможних підприємств та станом використання коштів інноваційних фондів.

В сучасних умовах проблема комерційного неуспіху промислових підприємств є дуже актуальною, тому необхідно впроваджувати системи моніторингу бізнес-процесів комерціалізації інтелектуальної власності цих підприємств, які могли б служити показниками успішності їх діяльності, відображати ступінь привабливості для інвесторів,

бути внутрішнім стимулом розвитку самих підприємств.

У зв'язку з чим, основними функціями моніторингу бізнес-процесів комерціалізації інтелектуальної власності підприємства повинні бути:

- аналітична функція, яка передбачає на основі постійного моніторингу об'єкта аналіз стану його інтелектуально-інноваційної діяльності, що включає в себе вимірювання реальних результатів і їх співвіднесення з поставленими цілями, нормативами і нормами;

- діагностична функція, під якою мається на увазі інтерпретація отриманих результатів, що дозволяє об'єктивно оцінити результати аналізу об'єкта моніторингу бізнес-процесів комерціалізації інтелектуальної власності;

- функція прогнозування, полягає в розробці довгострокових змін комерційного та інноваційно-інтелектуального стану підприємства;

- організаційно-управлінські функції, використання яких передбачає передбачають наявність контролю за станом об'єкта моніторингу бізнес-процесів комерціалізації інтелектуальної власності та підготовку рекомендацій щодо прийняття коригувальних і випереджувальних управлінських рішень.

З точки зору показників рентабельності найбільш важливим показником є відношення суми чистого прибутку до власного капіталу, оскільки показує, наскільки ефективно використовується вкладений в підприємство акціонерний капітал. Також в достатній мірі важливим є показник рентабельності активів (ресурсо-продуктивність), який характеризує інтенсивність використання активів промислового підприємства для виробництва інноваційно-інтелектуальної продукції.

Для моніторингу фінансового стану стратегічних підприємств на державному рівні пропонується наступна система показників:

- ступінь платоспроможності за поточними зобов'язаннями;
- коефіцієнт поточної ліквідності;
- співвідношення боргових і пайових коштів;
- коефіцієнт забезпеченості власними коштами;
- коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами;
- рентабельність активів;
- рентабельність власного капіталу.

З метою виявлення проблем у функціонуванні систем і причин їх виникнення очевидна необхідність моніторингу бізнес-процесів комерціалізації інтелектуальної власності підприємств. Проведений аналіз і отримані результати показали, що основна увага інноваційного менеджменту підприємств повинен бути спрямований на збільшення операційного і чистого прибутку даної бізнес-структури.

На основі прогнозних показників обсягів виробництва і рентабельності промислових підприємств авторами сформульовані висновки і рекомендації щодо вдосконалення моніторингу діяльності українських промислових підприємств, що сприяють створенню умов для збалансованої, екологічно орієнтованої стратегії зростання, розуміння факторів, що сприяють економічному розвитку, з належним урахуванням проблем сталого інноваційного розвитку, економічного та соціального добробуту.

Отримані результати дослідження свідчать про те, що моніторингу бізнес-процесів комерціалізації інтелектуальної власності промислових підприємств та їх інноваційної діяльності має особливе значення для майбутнього розвитку галузі.

Запропонована система показників моніторингу бізнес-процесів комерціалізації інтелектуальної власності стратегічних компаній, яка має

здійснюватися на державному рівні, дозволить знизити ризик неплатоспроможності, банкрутства цих компаній, а головне – ризик негативного впливу погіршення комерційного та інтелектуально-інноваційного стану стратегічних підприємств на економіку країни в цілому. У зв'язку з цим моніторингу бізнес-процесів комерціалізації інтелектуальної власності стратегічних компаній сприятиме своєчасному виявленню ознак значних відхилень від нормального економічного розвитку і, тим самим, надасть реальну можливість уряду та керівництву бізнес-структур вживати необхідних заходів щодо запобігання появи та розвитку кризових ситуацій.

Висновки. При практичному проведенні моніторингу бізнес-процесів комерціалізації інтелектуальної власності стратегічних компаній, аналізується велика кількість різноманітних економічних і фінансових показників, частина з яких є і визначає діяльність компаній і галузі в цілому. Доступ до інших показників вимагає максимальної прозорості управління підприємством. Аналіз сукупності використовуваних показників, які складаються на основі обмеженого набору формальних показників, не може дати повної картини ситуації підприємства. Також існує ряд критеріїв, які складно або навіть неможливо охопити за допомогою кількісних показників. Ці неформальні критерії можуть істотно вплинути на оцінку ефективності управління підприємством.

В даний час існуюча теорія моніторингу не в повній мірі і недостатньо адекватно відображає особливості його розвитку на сучасному етапі, в тому числі і його роль в процесі управління інтелектуально-інноваційною діяльністю промислового підприємства. Результати дослідження, представлені в даній статті, свідчать про наявність зворотного зв'язку, інформаційної, інструментальної та організаційної підтримки в системі моніторингу бізнес-процесів комерціалізації інтелектуальної власності стратегічних компаній. Також слід зазначити реалізацію його координуючих та інтегруючих функцій, які реалізуються в процесі управління. Необхідність інтеграції управлінських функцій обумовлена необхідністю їх оперативної адаптації, а також забезпечення ефективного функціонування промислових підприємств в сучасних динамічних умовах.

Зазначимо також, що в умовах цифрової трансформації змінюється спосіб контролю інтелектуально-інноваційних процесів на промисловому підприємстві. Взаємодія ІТ-технологій і бізнесу стає все тісніше - необхідно контролювати технологічні, інноваційні, інтелектуальні і бізнес-процеси одночасно. Універсальні системи моніторингу організують єдиний пункт збору даних різного типу з різних джерел і сповіщають про події, які повинні підтримувати:

- багатфункціональність - доступ до моніторингу широкого спектру параметрів;
- інтеграцію - підтримка багатьох протоколів і технологій збору даних;

- звітність - гнучка система звітності з різним рівнем деталізації;
 - комунікація - ефективні способи доставки актуальних сповіщень про важливі події в ході виробничо-комерційної діяльності промислового підприємства.

Таким чином, система моніторингу бізнес-процесів комерціалізації інтелектуальної власності стратегічних компаній - це взаємодія процесів обліку, планування, контролю, регулювання та аналізу з урахуванням пріоритетних напрямків і цілей інтелектуально-інноваційного розвитку промислового підприємства, за використанням інструментальної, методичної, організаційної та інформаційної підтримки.

Список літератури

1. Перерва П.Г., Шаульська Л.В., Кобелева Т.О. Формування та використання системи моніторингу підприємницьких ризиків як запорука сталого розвитку бізнес-структур. *Економіка і організація управління*. № 1 (49), 2023. С.45-56.
2. Кобелева Т.О., Перерва П.Г. Методичні засади моніторингу показників енергетичної безпеки в діяльності бізнес-структур // *Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит*. Харків: 3 (181). 2023. С. 33-42. doi: 10.20998/2313-8890.2023.03.04. URL: <http://eee.khpi.edu.ua/>
3. Перерва П.Г., Кобелева Т.О. Формування системи моніторингу підприємницької діяльності підприємства // *Економіка: реалії часу*. Науковий журнал. – 2023. – № 1 (65). – С. 5-11. DOI: 10.15276/ETR.01.2023.1. DOI: 10.5281/zenodo.7924256.
4. Перерва П.Г. Інтелектуальна власність: магістерський курс: підручник / П.Г.Перерва, В.І.Борзенко, Т.О.Кобелева ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків : Планета-Прінт, 2019. 1002 с. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/41572>
5. Бутнік-Сіверський О.Б. Теоретичні аспекти капіталізації майнових прав інтелектуальної власності з позиції домінанти неоекономіки // *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2019. № 1 (105). С. 59-72. URL: <http://dSPACE.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/30589>
6. Старостіна А.О. Маркетинг: теорія, світовий досвід, українська практика: підруч. К.: *Знання*, 2009. 1070 с.
7. Кобелева Т.О., Перерва П.Г. Управління маркетингом інноваційної продукції на засадах життєвого циклу товару // *НТУ «ХПІ» (економічні науки)*. : зб. наук. пр. Харків : НТУ «ХПІ», 2016. № 28 (1200). С. 26-30.
8. Глізнуца М.Ю., Перерва П.Г. Бенчмаркінг як метод оцінювання інтелектуального потенціалу регіонів // *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2015. № 4. С. 11-19.
9. Кравчук А.В., Перерва П.Г. Ефективність як економічна категорія // *Вісник НТУ «ХПІ» (економічні науки)* : зб. наук. пр. Харків : НТУ «ХПІ», 2018. № 15 (1291). С. 137-143.
10. Перерва П.Г. Економіко-організаційні засади інноваційної та інвестиційної діяльності підприємства // *Вісник НТУ «ХПІ» (економічні науки)* : зб. наук. пр. Харків : НТУ «ХПІ», 2017. № 45 (1266). С.51-55.
11. Марчук Л.С., Перерва П.Г. Інтелектуальний потенціал як економічна категорія // *НТУ «ХПІ» (економічні науки)* : зб. наук. пр. Харків : НТУ «ХПІ», 2018. № 15 (1291). С. 53-63.
12. Ткачова Н.П., Перерва П.Г. Розвиток методів аналізу фактичного стану конкурентних переваг підприємства // *Економіка розвитку*. 2011. № 4 (60). С. 116-120.
13. Tkachev M.M., Kobieliava T.O., Pererva P.G. (2016) Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights // *Scientific bulletin of Polissia*. № 4 (8), ч. 2. С. 240-246.
14. Kosenko A.V., Tkachev M.M., Kobieliav V.M., Pererva P.G. (2018) Innovative compliance of technology to combat corruption // *Innovative management: theoretical, methodical, and applied grounds* / S.M. Iliashenko, W.Strielkowski (eds.). 1st edition. Prague: Prague Institute for Qualification Enhancement. P.285-295.
15. Kobieliava T.O., Tkachov M.M., Tkachova N.P., Pererva P.G. (2017) Modeling the marketing characteristics of market capacity for electrical automation // *Marketing and Management of Innovations*. №4. С.67-74.
16. Pererva P.G., Kocziszky G., Szakaly D., Veres Somosi M. (2012) Technology transfer / P.G.Pererva., Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI». 668 p.
17. Compliance program of an industrial enterprise. Tutorial. (2019) / [P.G Pererva et al.] // Edited by prof. P.G.Pererva, prof. Gy.Kocziszky, prof. M.Somosi Veres. Kharkov-Miskolc: NTU "KhPI". 689 p.
18. Tkachov M.M., Kobieliava T.O., Pererva P.G. (2016) Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights // *Scientific bulletin of Polissia*. № 4 (8). P. 27-35.
19. Tovazhnyanskiy V., Kobleleva T., Gladenko I., Pererva P. (2010) Antikrizisnyy monitoring of finansovo-ekonomicheskikh indexes of work of enterprise // *Business Studies*. Volume 7.- Numer 2. Miskolc Press. S. 171-183.
20. Kocziszky György Compliance risk in the enterprise / G.Kocziszky, M.Veress Somosi, T.O.Kobieliava // Стратегія інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність «Форвард-2017»: тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. студ. та молодих вчених, 27 грудня 2017 р. / ред.: П.Г. Перерва, Є.М. Строков, О.М. Гудан. – Харків: НТУ «ХПІ», 2017. – С. 54-57.
21. Kosenko O., Tkachov M., Pererva P. (2015) Economic problems of Intellectual Property // *9-th international scientific conference "Balance and Challenges"*. Miskolc-Lillafüred. 2015.- S. 113-124.
22. Nagy S., Pererva P., Maslak M. (2018) Organization of Marketing activities on the Intrapreneurship // *MIND JOURNAL* // *Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna*. № 5.
23. Kosenko A., Pererva P. (2015) The rank estimate of the commercial potential of intellectual technologies // *Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky* / Ed. Dr. h.c. M.Varchola. Kosice (Slovakia). Volume 3, No.3. P.83-91.
24. Кобелева Т.О. Електротехнічна галузь України: сучасний стан та перспективи розвитку // *Вісник НТУ "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва*. Харків : НТУ "ХПІ". 2011. № 26. С. 34-43. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/14228>
25. Kuchynskiy, V., Pererva, P., Kobieliava, T., Kosenko, A., Maslak, O. (2021). Economic substantiation of outsourcing the information technologies and logistic services in the intellectual and innovative activities of an enterprise // *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 4 (13 (112)), 6–14. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.239164>
26. Nazarenko S., Pererva P., Maistro R., Danko T., Doronina M., Sokolova L. (2021). The formation of economic and marketing prospects for the development of the market of information services // *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 6 (13 (114)), 6–16. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.245251>

References (transliterated)

1. Pererva P.G., Shaulska L.V., Kobieliava T.O. Formuvannya ta vykorystannya systemy monitorynhu pidpryyemnyts'kykh ryzykyv yak zaporuka staloho rozvytku biznes-struktur [Formation and use of a system for monitoring business risks as a guarantee of sustainable development of business structures]. *Ekonomika i orhanizatsiya upravlinnya*. № 1 (49), 2023. S.45-56.
2. Kobieliava T.O., Pererva P.G. Metodichni zasady monitorynhu pokaznykh enerhetychnoy bezpeky v diyalnosti biznes-struktur [Methodical principles of monitoring energy security indicators in the activities of business structures] // *Enerhozberzhennya. Enerhetyka. Enerhoaudyt*. Kharkiv: 3 (181). 2023. S. 33-42. doi: 10.20998/2313-8890.2023.03.04. URL: <http://eee.khpi.edu.ua/>
3. Pererva P.G., Kobieliava T.O. Formuvannya systemy monitorynhu pidpryyemnytskoy diyalnosti pidpryyemstva [Formation of a system for monitoring the enterprise's entrepreneurial activity] // *Ekonomika: realiyi chasu. Naukovyy zhurnal*. – 2023. – № 1 (65). – S. 5-11. DOI: 10.15276/ETR.01.2023.1. DOI: 10.5281/zenodo.7924256.
4. Pererva P.G. (2019) Intelektualna vlasnist: mahistersky kurs : pidruchnyk [Intellectual property: masters course: textbook] / red.: P.G.Pererva, V.I.Borzenko, T.O.Kobieliava; Nats. tekhn. un-t "Kharkiv. politekhn. in-t". – Kharkiv : Planeta-Print. 1002 s. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/41572>
5. Butnik-Siverskyi O.B. (2019) Teoretychni aspekty kapitalizatsiyi maynovykh prav intelektualnoyi vlasnosti z pozytsiyi dominanty neoeonomiky [Theoretical aspects of capitalization of property rights of intellectual property from the dominant position of neo-economics] // *Teoriya i praktyka intelektualnoyi vlasnosti*. № 1 (105). S. 59-72. URL: <http://dSPACE.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/30589>

6. Starostina A.O. Marketynh: teoriya, svitovyy dosvid, ukrayinska praktyka: pidruch [Marketing: theory, world experience, Ukrainian practice: under the leadership]. K.: Znannya, 2009. 1070 s.
7. Kobyleva T.O., Pererva P.G. Upravlinnya marketynhom innovatsiynoyi produktsiyyi na zasadakh zhyttyevoho tsykladu tovaru [Management of marketing of innovative products on the basis of the product life cycle] // *Visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu "KhPI" (ekonomichni nauky)*. : zb. nauk. pr. Kharkiv. : NTU «KhPI», 2016. № 28 (1200). S. 26-30.
8. Gliznuta M.Yu., Pererva P.G., Benchmarkinh yak metod otsynuyuvannya intelektualnoho potentsialu rehioniv [Benchmarking as a method of assessing the intellectual potential of the regions] // *Marketynh i menedzhment innovatsiy*. 2015. № 4. S. 11-19.
9. Kravchuk A.V., Pererva P.G. Efektyvnist yak ekonomichna katehoriya [Efficiency as an economic category] // *Visnyk NTU "KhPI" (ekonomichni nauky)*: zb. nauk. pr. [Bulletin of the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute": Sb. sciences Ave]. Kharkiv : NTU "KhPI", 2018. № 15 (1291). S. 137-143.
10. Pererva P.G. Ekonomiko-orhanizatsiyni zasady innovatsiynoyi ta investytsiynoyi diyalnosti pidpryyemstva [Economic and organizational principles of innovative and investment activity of the enterprise] // *Visnyk NTU "KhPI" (ekonomichni nauky)*: zb. nauk. pr. Kharkiv : NTU "KhPI", 2017. № 45 (1266). S.51-55.
11. Marchuk L.S., Pererva P.G. Intelektualnyy potentsial yak ekonomichna katehoriya [Intellectual potential as an economic category] // *Visnyk NTU "KhPI" (ekonomichni nauky)*: zb. nauk. pr. Kharkiv : NTU "KhPI", 2018. № 15 (1291). C. 53-63.
12. Tkachova NP, Pererva P.G. Rozvytok metodiv analizu faktychnoho stanu konkurentnykh perevah pidpryyemstva [Development of methods of analysis of the actual state of competitive advantages of the enterprise] // *Economics of development*. 2011. № 4 (60). pp. 116-120.
13. Tkachev M.M., Kobieliya T.O., Pererva P.G. (2016) Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights // *Scientific bulletin of Polissia*. № 4 (8), ч. 2. C. 240-246.
14. Kosenko A.V., Tkachev M.M., Kobieliya V.M., Pererva P.G. (2018) Innovative compliance of technology to combat corruption // *Innovative management: theoretical, methodical, and applied grounds / S.M. Iliashenko, W.Strielkowski (eds.)*. 1st edition. Prague: Prague Institute for Qualification Enhancement. P.285-295.
15. Kobieliya T.O., Tkachov M.M., Tkachova N.P., Pererva P.G. (2017) Modeling the marketing characteristics of market capacity for electrical automation // *Marketing and Management of Innovations*. №4. C.67-74.
16. Pererva P.G., Kocziszky G., Szakaly D., Veres Somosi M. (2012) Technology transfer / P.G.Pererva., Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI». 668 p.
17. Compliance program of an industrial enterprise. Tutorial. (2019) / [P.G.Pererva et al.] // Edited by prof. P.G.Pererva, prof. Gy.Kocziszky, prof. M.Somosi Veres. Kharkov-Miskolc: NTU "KhPI". 689 p.
18. Tkachov M.M., Kobieliya T.O., Pererva P.G. (2016) Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights // *Scientific bulletin of Polissia*. № 4 (8). P. 27-35.
19. Tovazhnyanskiy V., Kobeleva T., Gladenko I., Pererva P. (2010) Antikrizisnyy monitoring of finansovo-ekonomicheskikh indexes of work of enterprise // *Business Studies*. Volume 7.- Numer 2. Miskolc Press. S. 171-183.
20. Kocziszky György Compliance risk in the enterprise / G.Kocziszky, M.Veress Somosi, T.O.Kobieliya // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність «Форвард-2017»: тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. студ. та молодих вчених, 27 грудня 2017 р. / ред.: П.Г. Перерва, С.М. Строков, О.М. Гуцан. – Харків: НТУ "ХПІ", 2017. – С. 54-57.
21. Kosenko O., Tkachov M., Pererva P. (2015) Economic problems of Intellectual Property // 9-th international scientific conference "Balance and Challenges". Miskolc-Lillafüred. 2015 - S. 113-124.
22. Nagy S., Pererva P., Maslak M. (2018) Organization of Marketing activities on the Intrapreneurship // *MIND JOURNAL // Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna*. № 5.
23. Kosenko A., Pererva P. (2015) The rank estimate of the commercial potential of intellectual technologies // *Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky / Ed. Dr. h.c. M.Varchola. Kosice (Slovakia)*. Volume 3, No.3. P.83-91.
24. Kobieliya T.O. Elektrotekhnichna haluz Ukrainy: suchasnyi stan ta perspektivy rozvytku [The electrical engineering industry of Ukraine: current state and prospects for development] // *Bulletin of NTU "KhPI": Technical progress and production efficiency*. Kharkiv: NTU "KhPI". 2011. № 26. S. 34-43. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/14228>
25. Kuchynskyi, V., Pererva, P., Kobieliya, T., Kosenko, A., Maslak, O. (2021). Economic substantiation of outsourcing the information technologies and logistic services in the intellectual and innovative activities of an enterprise. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 4 (13 (112)), 6–14. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.239164>
26. Nazarenko S., Pererva P., Maistro R., Danko T., Doronina M., Sokolova L. (2021). The formation of economic and marketing prospects for the development of the market of information services. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 6 (13 (114)), 6–16. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.245251>

Надійшла (received) 13.09.2022

Відомості про автора / About the Author

Шаульська Лариса Володимирівна (Shaulska Larysa V.) – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки підприємства Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м.Київ, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7919-6733>, e-mail: l.shaulska@donnu.edu.ua

Дюжєв Віктор Геннадійович (Dyuzhev Viktor G.) – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин Національного технічного університету «Харківський політехнічний інституту», м.Харків, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9929-2431> e-mail: mailto:ekosistema909@gmail.com

Долина Ірина Володимирівна (Dolyna Irina V.) - кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин Національного технічного університету «Харківський політехнічний інституту», м.Харків, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3507-5497>, e-mail: dolyna_i@bigmir.net